

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Bakalářská práce

Lidová píseň v oblasti Hané: aplikace folklórních tradic a zvyků
v mateřské škole

Anna Pavlíková

Anotace

Jméno a příjmení:	Anna Pavlíková
Katedra:	Hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Lenka Kružíková, Ph. D.
Rok obhajoby	2024
Název práce:	Lidová píseň v oblasti Hané: aplikace folklorních tradic a zvyků v mateřské škole
Název v angličtině:	Folklore songs on Haná region: application of folklore traditions and customs in kindergarten
Anotace práce:	Bakalářská práce seznamuje čtenáře s regionem Hané, nářečím této oblasti a její lidovou kulturou. Zabývá se tradicemi a zvyky, které jsou spojené právě s touto oblastí. V rámci bakalářské práce je popisována i lidová píseň na Hané a možnosti jejího dalšího využití. Součástí této práce jsou také metodické listy, které mohou být využity jako materiál pro děti při jejich seznámení s tradicemi na Hané pomocí lidových písní.
Klíčová slova:	Haná, lidové zvyky a tradice, lidová kultura na Hané, lidová píseň, hudební výchova, mateřská škola
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis presents the Haná region, focusing on its distinctive dialect and rich folk culture. Of particular interest is the analysis of Haná's folk songs and their potential educational value. Included in the thesis are method sheets designed to introduce children to Haná's traditions through folk songs. The primary objective of this thesis is to assess the applicability and comprehensibility of these method sheets in kindergarten educational settings. The thesis aims to contribute to a deeper understanding and appreciation of the cultural significance of Haná's traditions.
Klíčová slova v angličtině:	Haná, customs and traditions, culture in the Haná region, traditional song, music education, kindergarten
Přílohy vázané v práci:	Notový záznam, vlastní fotografie (3)
Rozsah práce	41 stran + přílohy
Jazyk práce	český

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných pramenů a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty UP a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Olomouci 16. dubna 2024

Poděkování

Zde bych ráda poděkovala Mgr. Lence Kružikové, Ph. D. za její vedení, cenné rady a vstřícný přístup. Velké díky taktéž patří mé rodině a přátelům. Především děkuji za jejich laskavost, ochotu pomoci a podporu, bez které by tato práce nebyla dokončena.

Obsah

Úvod	6
1 Haná	8
1.1 Geografické vymezení	8
1.2 Nářečí vyskytující se v oblasti Hané	9
1.3 Lidová kultura na Hané	9
1.3.1 Hanácký kroj	10
1.3.2 Hanácké tance	12
2 Zvyky a tradice na Hané.....	13
2.1 Jaro	13
2.2 Léto.....	16
2.3 Podzim.....	17
2.4 Zima	17
3 Lidová píseň	20
3.1 Specifika lidové písně na Hané	21
3.2 Metodická práce s lidovou písní v mateřské škole.....	22
4 Metodologie bakalářské práce.....	25
5 Návrhy metodických listů	26
5.1 Metodický list, Hody	26
5.2 Metodický list, Vánoce.....	28
5.3 Metodický list, Masopust	29
5.4 Metodický list, Smrtná neděle.....	30
5.5 Metodický list, Jízda králů	32
5.6 Metodický list, Dožínky	34
5.7 Metodický list, taneční hra Otěké, Káčo	35
Závěr.....	37
Literatura	38
Internetové zdroje.....	40
Seznam tabulek	41
Seznam obrázků	41
Seznam příloh.....	41
Přílohy	42

Úvod

Hlavním důvodem volby tohoto tématu je velmi výrazná propojenost tradic a zvyků jako součást naší kultury a historie, ale zároveň také její značné vytrácení z každodenního života. V rámci školní docházky se učíme spisovnému jazyku, avšak postupně zapomínáme nejen na jazyk našich předků, který je typickým znakem lidové kultury. Vnímám jako podstatné zachování tradic a zvyků, které jsou kulturním bohatstvím naší společnosti. Toto bohatství by mělo být šířeno i ve vzdělávacích institucích, zde tedy v mateřských školách. Dané tradice jsou v práci přiblíženy pomocí lidových písní. Právě hudbou můžeme oslovit osoby napříč generacemi a společnost jako celek.

Mateřská škola je možným prostorem pro přiblížení hanácké kultury a tradic dětem, a to nejen v oblasti Moravy. Právě toto přiblížení může vést k nezapomnění toho, co naši dávní předkové vybudovali. Tento metodický materiál tudíž může vést k přemýšlení nad tím, jakým způsobem pedagogičtí pracovníci v mateřských školách předávají právě tyto informace. Či tato práce může vést k zamýšlení a ochotě pedagoga toto téma s dětmi rozebírat.

Minoritním důvodem volby tématu je taktéž oblast Hané jakožto mého rodného kraje. S „hanáčtinou“ se setkávám v rodinném prostředí, ale také přímo v obci a při práci s dětmi v mateřské škole, která se právě v tomto regionu nachází. Samotná obec se snaží svými akcemi podporovat tradice a kulturu, avšak některé oblasti jsou již nyní předávány právě díky výukovým strategiím.

S lidovou kulturou, a nejen hanáckou, se děti mohou seznámit již v rodinném prostředí. Právě rodina má významnou roli ve vnímání tradic dětmi a jejich vztah k nim. Zapojení dětí do aktivního dění může vést nejen k zážitkům, ale také k obnově některých zapomenutých tradic. Poslech lidové hudby, hanáckého nářečí a zpěv lidových písní může posílit rodinné vazby a propojení s kulturním dědictvím. Právě díky rodině si mohou děti osvojit lidovou kulturu svého regionu. Pokud se rodina podílí na zachování lidového dědictví, je větší možnost úspěšnosti šíření této tematiky z generace na generaci.

V bakalářské práci se věnuji především oblasti Hané. Teoretická část shrnuje dosavadní poznatky v této oblasti. Zaměřuje se na geografické vyčlenění, dialektologii, lidovou kulturu, lidové tance a písně či kroje. Taktéž je zmíněn popis tradic a zvyků charakteristických pro tuto oblast. Tyto informace tak poskytují čtenářům teoretický základ pro pozdější praktické využití.

Druhá, praktická, část je složena z vybraných hanáckých písní. K těmto písním jsou vytvořeny metodické listy, díky nimž můžeme dětem přiblížit dané tradice a zvyky, které

jsou popsány v teoretické části. Tyto listy mohou být vhodným nástrojem pro pedagogy mateřských škol, kteří chtějí předávat lidové tradice a zvyky dětem a přibližovat je prostřednictvím hudby. Tímto způsobem můžeme pomoci dětem lépe porozumět tradicím a zvykům a osvojit si tak informace. Aplikace těchto tradic v mateřských školách může být podstatným krokem k udržení těchto tradic v dané oblasti.

1 Haná

Haná je označována jako bohatý kraj. Podobně tomu bylo již v dávných dobách, což je viditelné v odraze lidové kultury a jejich tradic. Haná se pyšní historií svých měst, ať se jedná o Olomouc, Prostějov nebo Kroměříž. Právě tato města jsou jasným důkazem bohaté historie tohoto regionu a nabízejí mnoho památek, které stojí za návštěvu. Haná se také pyšní svými hanáckými folklórními soubory, jako je například soubor *Haná Přerov*, který vznikl již v roce 1967, dodnes se účastní různých akcí zajišťujících zachování hanácké tradice a kultury. (Rok na Hané, 2023)

Ona bohatost kraje je pak výrazná i v rámci jednotlivých uměleckých tvoreb. Například dochovaná píseň *Na té naší Hané* v úpravě Miroslava Lukeše zdůrazňuje jednotlivé aspekty života na úrodné Hané.

*Na té naší Hané všecko máme,
na té naší Hané zpíváme.
Na naše krásné Hané požehnané
Hanák orat nepřestane.
Me sme me a me se nedáme!*

1.1 Geografické vymezení

Region Hané se nachází ve střední části Moravy, a to v kraji Olomouckém a Zlínském. Tato oblast je pak vymezena městy Olomouc, Kroměříž, Prostějov či Přerov. Protéká zde řeka Morava, která pramení v Jeseníkách. Dominantou tohoto regionu je Hornomoravský úval rozprostírající se mezi městem Zábřeh a Otrokovicemi, jež leží v oblasti jižní Hané. Mezi další dominantu regionu Hané zařazujeme také Litenčickou pahorkatinu. Ta se nachází v okrese Kroměříž. (Vencálek, 1997)

Obrázek 1: Mapa regionu Haná

AUTOR NEUVEDEN, 2018. Certifikační kritéria – Pro zájemce o značku – Haná. In: *Regionalni-znacky.cz* [online]. [cit. 2024-02-12]. Dostupné z: <https://www.regionalni-znacky.cz/hana/cs/pro-vyrobce/page/2/certifikacni-kriteria>

1.2 Nářečí vyskytující se v oblasti Hané

František Bartoš (1895) zmiňuje možnosti rozdělení nářečí na 12 tzv. podřečí, tj. podskupin. Nářečí se tedy mohou lišit podle místa výskytu daného jedince. Již výše je zmíněno (kap. 1.1 Geografická vymezení), že je oblast vymezena městy Přerov, Olomouc či Kroměříž, v tabulce níže (tab. č. 1) jsou pozorovatelné odchylky, které se vzhledem k spisovné češtině vyskytují. Zároveň jsou však pozorovatelné taktéž společné znaky těchto měst. Mezi tyto společné znaky patří měnící se samohlásky a to: $\text{Á} \rightarrow \text{Í}$; $\text{É} \rightarrow \text{Ý/Í}$; $\text{OU/Ú} \rightarrow \text{Ó}$; $\text{Ý} \rightarrow \text{É}$.

V hanáckém nářečí nalezneme i měnící se souhlásky. Například na Kroměřížsku souhláska – j prochází aferezí či je jiným způsobem odstraněna jedna z hlásek. Dochází tedy ke změnám typu jestli – estli, půjdu – pudu (zde taktéž viditelné typické zkracování) apod. Na Přerovsku pak dochází ke změnám například v hláskové dvojici v - f. Dochází tedy ke změnám typu včera – fčera, svička – sfička atd. (Bartoš, 1895)

Tabulka č. 1: (vlastní tvorba)

	Spisovně	Hanácky
Á	Hrát, smát	Hřít, smít
É	Mléko, polévka, krev	Mlíko, polívka, krív
OU/Ú	Louka, nesou	Lóka, nesó
Ý	Býk, strýc	Bék, stréc

1.3 Lidová kultura na Hané

Lidovou kulturu lze označit jako jeden z hlavních komponentů vytvářející identitu České republiky. Je součástí kulturního dědictví, které se, i vlivem kultury, neustále přetváří a vyvíjí. V jednotlivých regionech České republiky je kulturní dědictví nerovnoměrné. Samotné regiony si ponechávají své tradice a zvyky, písně, oděvy – kroje či svá nářečí. V České republice máme několik oblastí: Čechy, Morava, Slezsko; které jsou pak dále děleny do vlastních regionů. V Čechách jsou to např. Plzeňsko, Podkrkonoší, nebo Chodsko. Ve Slezsku a na Moravě to jsou regiony: Haná, Valašsko, Moravského Horácka nebo Podluží. (Lidová kultura, online)

Lidovou kulturu lze rozdělit na hmotnou a nehmotnou. Do hmotné kultury můžeme zařadit různé artefakty či technologické postupy. V rámci této kategorie pak vyčleňujeme např. výtvarnou kulturu, obživu a obydlí, ale také oděvy. Nehmotná kategorie pak obsahuje především tradice, zvyky a obřady. Do lidové kultury spadá také folklorismus. Jedná se o výčet a existenci různých lidových tanců, písní či využití lidových výtvarných prvků. O jejich rozvoj se zasluhují folklorní soubory a festivaly. Mezi folklorní soubory na Hané řadíme např. *Haná*

z Přerova či Hanačka z Litovle. Festivaly, jejichž hlavním účelem je právě šíření i lidových tradic a zvyků, jsou rovněž pořádané i na Hané. Navštěvované jsou například *Hanácké slavnosti* v Chropyni nebo *Setkání Hanáků*. Význačné jsou právě svou provázaností s tradicemi, zvyky a písněmi, které tyto festivaly provází. (Lidová kultura, online)

1.3.1 Hanácký kroj

„Kroj, se vymezuje jako oděv charakteristický pro určitý kraj, dobu nebo organizaci.“ (Langhamerová, 2001) Jak již Langhamerová zmiňuje, kroj je součástí lidové tvorby, především pak hmotné kultury našeho dědictví. Svou ojedinělostí lze právě díky danému oděvu určit příslušnost osoby k danému kraji či organizaci, v níž se osoba angažuje, ale také nám umožňuje jednodušší zařazení do dané časové linie. Tato specifika nám pak umožňují lépe popsat například právě hanácký kroj, ten pak rozlišujeme na všední a sváteční. Odlišnosti jsou viditelné především ve využitém materiálu a práci s ním. Další členění je zaměřeno na aktéry, které kroj využívají. Zde se tedy jedná o rozdělení na mužské a ženské. Mužský kroj se skládá z aksamitky, košile, kordule, gatí, pásu a obuvi. Aksamitka¹ je původně vyrobena z bobra nebo vydry. Váha této pokrývky je vyšší, a to i díky podšívce z bílé kůže. I z tohoto důvodu byla v létě aksamitka nahrazována kloboukem zdobeným barevnými pentlemi. Košile je bohatě zdobena v horní části, kolem výstřihu a ramen. Je doplněna stužkou nebo šátkem s odpovídající výšivkou. Kordulu² má muž po pás, který není zakrytý. Je charakteristická svou výšivkou, která je na okrajích a kolem ramen. Kalhoty či gatě, se považují za nejstarší součást mužského kroje. Jsou z beraní, ovčí či kozí kůže. Výjimečně bylo užito taktéž jiné kůže, například kroj z jelení kůže byl velmi vzácný a především drahý. I zde je tedy možnost využít kroj jako ukazatel sociální nerovnosti obyvatel. Kalhoty jsou v horní části širší a v dolní, oblast nohavic, užší. Muž je má do půli lýtek, kde se zavazují stuhou. Nechybí kapsy, které jsou typické pro svoji hloubku, a pletené punčochy bílé barvy (vilečka) obepínající pevně nohu. Nedílnou součástí je taktéž pás. Zapíná se na dvě až tři přezky a je bohatě vyšívaný. Muž má na sobě taktéž černé holínky. (Hanácký folklórní soubor Kosíř, online)

Součástí ženského kroje jsou pantlík, šátek, krézl, košile, oplečí, kordulka, pantla, sukně a obuv. Pantlík je pokrývka hlavy, kterou lze přirovnat ke královské koruně. V dnešní době je často využívána na svatbách nebo při slavnostech. Je potažen červenou hedvábnou látkou ozdobenou korálky. Horní okraj je pokryt červenými stuhami, které sahají až po pas. Dolní

¹ Někdy označována též jako zimní čepice.

² Lze využít taktéž méně přesné označení vesta.

okraj je ozdoben stříbrnými nebo zlatými penízky. Šátek je velký 150 x 150 cm. Velká zručnost je potřebná u zavazování tohoto šátku. Jedná se o složitý princip překladů, který se lišil taktéž v jednotlivých oblastech. Viditelné (obr. č. 2) je tak rozdílné zavazování například u obyvatel Nezamyslic, či Kvasic u Kroměříže. Krézl, též obojek, rámuje tvář i hlavu Hanačky. Jedná se o pruh plátna, který je zdoben ručně vyšívanou krajkou. Košile nese bílou barvu, rukávy jsou řasené a doplněné červenou mašlí. Oplečí má obejmout tělo od pasu do poloviny zad a je typické svým speciálním šněrováním. Kordulka (vestička) je velmi rozmanitá svou barevností. Má šest knoflíků, z nichž se však zapínají pouze dva poslední. Vesta je zdobena stuhou, kterou Hanáci nazývají paterka. Na spodní části kordulky je též pantla. Jedná se o kvalitní stuhu, která se zde uvazuje. Spodní sukně kroje jsou vyrobeny z hrubšího materiálu ve srovnání s vrchní, více našasenu a delší, vrstvou. Tato vrchní sukně pak na Hané nese označení fěrtoch. Kroj je koncipován především z praktického hlediska a následného užití při práci. I to je důvod, proč se například zástěra připevňuje právě na vrchní sukni. Spodní sukně pak má držet především tvar a objem celé sukně. Velmi častou obuví jsou vyobrazovány střevíce sešněrované červenou stuhou (Hanácký folklórní soubor Kosíř, online)

Na Hané je i dětský kroj, který má ovšem spíše historickou tradici. Novorozeně mělo košili, jež byla dlouhá a sahala až po kotníky. V zimě byla doplněna kabátkem nesoucí modrou barvu. Hlava je zdobena čepičkou. Křestní čepičky pak byly mnohem bohatěji zdobené a byly doplněny pentlí. (Bečák, 1941)

195.—236. Vázání šátků. Krojová oblast: západ Stínava, východ Dřevohostice, sever Loštice, jih Nezamyslice.

Obrázek 2: Zavazování šátku (Bečák, 1941)

1.3.2 Hanácké tance

Hanácké tance se odrážejí v lidových písních, která se ve sbírkách hanáckých písní, objevuje jako samostatný oddíl taneční písně. Dělit je můžeme z hlediska funkce na tance obřadní (cófavá, konopná, bujný kot) a tance, které plní zábavnou funkci. V mnoha oblastech Hané můžeme v některých tancích vidět rozdíly. (Jelínková, 1991)

Nejstarším a také jedním z typických tanců na Hané, je tanec *cófavá*. Název, který je nevšední, vznikl podle tanečního provedení, který je následující: tři kroky dopředu a tři kroky zpět dozadu. V některých spisech je využito označení hanácká, které je považováno za nejstarší název tohoto tance. Název *cófavá*, se objevuje až kolem 18. století. Pro jeho velkou oblibu, se forma tohoto tance dostalo za hranice Hané, například na Valašsko, ovšem zde se již vyskytuje pod jiným názvem. Typickým znakem pro tento tanec, je třídobý takt, volné tempo a důstojný ráz písně. V závěru se využívá prvek točivý (zátočka dvojice za lokty) nebo podtočení dívky pod spojenými pažemi. Typickými písněmi, které byly doprovázeny tyto tance jsou: *Rósto konopě nebo Rósto, rósto*. (Jelínková, 1991)

Na Hané se vyskytují také *tance figurální*, které uvádí Jelínková (1991). Jedná se o dva celky, kdy se určité figury střídají periodicky po celý tanec nebo v průběhu. Tančí se buď na místě nebo v párech po kruhové dráze. Mohou se také tančit v řadách, v postavení do kříže. Tance jsou dvojdobé nebo trojdobé a objevuje se zde i mateník, což je tanec přes nohu. V tomto tanci nalezneme taneční prvky poskočné, houpavé nebo přísunné a obkročné kroky.

K divočejším tancům můžeme přiřadit tanec, který je charakteristický svým řetězovým prvkem – *bujný kot*. Zde jsou prvky honivé hry k písni *Otěké, Káčo*. Tento tanec se tančí ve dvou řadách proti sobě, kdy tanečnice uteče tanečnickovi, který ji má za úkol honit, až ji dohání, vrátí se na své místo a hra pokračuje, dokud se všechny páry nevystřídaly. (Jelínková, 1991)

I na Hané se objevují tance kolové, jako je valčík, polka, mazurka, třasák nebo kvapík. Každý tanec je typický pro svoje taneční kroky a celkovým provedením tance. *Kvapík* je typický pro svoji rychlost a otočkami. Kolové tance se tančili na písni: *Chestéte se tancovat, Me bodeme pěkně hrát* či *Hopaj, šupaj*. (Jelínková, 1991)

Tanec byl povětšinou doprovázen zpěvem, výjimkou byly tance instrumentální. Zpěvnost Hanáků, se tedy odrážela i v jejich lidovém tanci, který se objevoval jak na svatbách a tanečních zábavách, tak i na různých obřadních příležitostech. (Jelínková, 1991)

2 Zvyky a tradice na Hané

Tradice jsou odrazem lidové kultury, která byla typická pro vesnickou komunitu. Zvyky a obyčeje se ve společnosti objevují již v raném středověku, více se však prosazují až v době osvícenství³. Pokud se zaměříme přímo na oblast Hané, která je v rámci této práce vnímána jako majoritní, tak se dostávají do širšího povědomí v 18. století, a to díky autorům, jako jsou Jan Vyhlídal, František Skopalík, Osvald Vídrman nebo František Pospíšil. (Válka in Lidové obyčeje na Hané, 1999)

Tradicemi, a jejich rozlišením v rámci jednotlivých ročních období, se zabývají autoři jako Lolek (2010) či již dříve Vyhlídal (1906). Jejich práce zahrnují jak historický pohled na daný zvyk, tak také ten současný. V mnohém se liší, ale nalezneme i zde společné znaky.

2.1 Jaro

Jarní období nabízí mnoho tradic především díky slavnosti Velikonoc. Tradice jsou tak spjaty přímo s Velikonocemi, ale také například se Smrtnou nedělí, která nepřímo s Velikonocemi souvisí, jelikož se jedná o dobu 2 týdnů před konáním samotných Velikonoc (respektive velikonoční nedělí).

Smrtná neděle je zvykem, který najdeme v mnoha vesnicích i v dnešní době. Vesnická chasa nebo děti nazdobí tzv. Zimu, což je ozdobená hůl ze slámy, která je oblečena do ženského oblečení, čímž znázorňuje „ženu“. Ta je vynesena a poté hozena do řeky, kdy následně proud tuto Zimu odnáší. Stejně tak jako pomalu odchází zima. (Lolek, 2010) Tato Zima je v některých vesnicích nazývána také jako Morena. Součástí průvodu jsou pak mj. zpěvy, které sesbíral např. Jan Poláček.

Právě pro Velikonoce jsou také velmi typické tradice, které sahají do dávných dob. Na Květnou neděli chodily dívky z Kojetína s májkou, a tím vítaly příchod jara. Děvčata s pestrobarevnými kyticemi a zpěvy oznamovaly příchod jara spolu s přinášením radosti do domácností. Jednalo se o pestrobarevnou kytici, a to z umělých květin, smrkových větviček a barevných papírových stuh. Tato kytice byla upevněna na dlouhé tyči. Děvčata chodily po stavení a u toho zpívaly známé písně. (Mátlová, 2003)

³ Období 17. – 18. století

*„My milý lito, cos nám přivlíklo,
Všeho dobrého kvítí modrého, pentličky zelený, růžičky červený.
Květná neděle, kdes tak dlóho byla?
U stydynky u rubínky, ruce nohy myla.
Číms je utírala?
Šátečkem, listečkem, červeným vajičkem sem je utírala.
Svaté Jiří jede k nám, po věnečku veze nám,
Nám, nám, tem kojeckém pannám.
Ty kojecky panny veselé zpívajó,
Ty uřický žáby pod mostem krkajó.
Krásná panna stójí, do sukně se strójí,
Ona do ní sáhla, zlaté groš vytáhla.“ (Mátlová, 2003, s. 47)*

Velikonoční tradice jsou spojené také s Velkým pátkem a Bílou sobotou, kdy se chodilo s řehačkami, hrkačkami nebo klepačkami, jež byly vyrobeny ze dřeva. Lidé tak symbolicky nahrazovali zvuk zvonů, které na Zelený čtvrtek tzv. odletěly do Říma⁴. Průvod byl přes celou vesnici a chlapi si od lidí získali výslužku, která obsahovala suché ovoce, vejce nebo peníze. (Lolek, 2010) Jedná se o tradici, která se dodnes v mnoha vesnicích dodržuje. Odlišná může být výslužka, kdy suché ovoce a vejce vystřídaly čokolády. Další odlišnost je i ve složení průvodu. Velmi často již nechodí pouze samotní chlapi, ale také děvčata.

Na Velikonoční pondělí si chlapi pletou pomlázky (též mrskačka, žíla či tatar) a chodí za svými vrstevnicemi. Vyšleháním děvčat jim pak zajišťují zdraví. Ty jim na oplátku dříve darovaly červené vejce, koláče nebo slaninu. Mezi novodobou výslužku řadíme i alkohol, konkrétně se jedná o domácí slivovici. Od 20. století se do popředí dostává i čokoláda. V dávných dobách pánové zpívaly tyto verše:

*„Vajec, vajec
na tatarec,
jedno bílý,
dvě červený,
to je moje potěšení.“
(Vyhlídal, 1906, s. 46)*

⁴ To znamená, že zvony utichnou na znamení smutku úmrtí Ježíše Krista.

Z rodinných tradic se dochovaly například podobné verše, které se na Hané často citují.

*„Hody, hody, doprovody,
děte vejce malovaný,
nedáte-li malovaný,
děte aspoň bílí,
slepička vám snese iný.
V komoře v kótku,
na zeleném prótku, prótek se ohýbá,
vajíčko se klibá.“*

S velikonočním pondělím se pojí také zdobení velikonočních kraslic. Vejce se barvilo cibulovými slupkami (zbarvení do hněda), voskovaný vzor byl vytvářen špendlíkem. Tato technika pomocí vosku se na Hané objevovala pouze v některých obcích. Další technikou, kterou využívali naši předci, je gravírování. Využívány byly jednoduché ornamenty, ale také ornamenty složitější, které se dají považovat za profesionální. V dnešní době se rozšiřuje barvení vajec za pomoci umělých barviv, které jsou volně prodejné. (Večerková in Lidové obyčeje na Hané, 1999)

Jízda králů se dříve slavila 50 dní po Velikonocích, o svatodušním pondělí.⁵ Mužská chasa si zvolí svého krále, kráľku a dva nosiče, kteří mohou být označovány tzv. šerhy⁶. Chasa také stanovuje, kdo se jízdy králů zúčastní. Dopoledne se zdobí koně pentlemi, pásem s rolničkami a hřiva je spletena do vrkočů. Jezdec je oblečen do hanáckého kroje, na hlavě nechybí klobouk, který je zdoben taktéž stuhou. Král má podobné odívání jako jezdec, rozdíl nalezneme pouze v počtu pentlí. Kráľka se pyšní bílým ženským šatem, který je zdoben červenou stuhou a v ruce drží kytici růží. V čele průvodu je kráľka se svým pobočníkem a trubačem, za nimi se nachází dva páry jezdců a za nimi poté král s pobočníky. Pochod je doprovázen kapelou, která se skládá převážně z dechových nástrojů. V dnešní době je tato tradice dodržována například v Doloplazech na Olomoucku. (Kráčmar in Lidové obyčeje na Hané, 1999) Například zde je Jízda králů započata slavnostní mší svatou, následně se lidé přesunují na náves, kde je ukázka dobové zemědělské techniky a také ukázka lidových řemesel. Probíhá zde také tzv. hanácký trojboj. Ten spočívá v řezání polínka, vedení trakaře s pytlem obilí a poslední soutěží je hod

⁵ Nyní je již využívána k této oslavě poslední neděle v květnu, kvůli pohyblivosti data Velikonoc.

⁶ Též lze označit jako vyvolávači.

závažím. Na návsi probíhá taneční vystoupení nejen českých folklorních skupin. Ale také zde přijíždí soubory ze Slovenska nebo Slovinska.

2.2 Léto

Slavnost Božího těla, která se slaví dodnes, byla velkou slavností hanáckého lidu. V dnešní době tato slavnost není pro obyvatele Hané již tak důležitou součástí roku. Jedná se totiž především o slavnost křesťanskou. V podvečer slavnostního dne dříve křesťané uklízeli celou vesnici, aby bylo čisto, také zpívali, tančili a radovali se. V tento den je Svátost, též nazývána monstrance, vynesena z kostela. Po obci, či v těsné blízkosti kostela, jsou nachystány 4 oltáře, které jsou vyzdobeny ručně šitými plachetkami. Na jednotlivé oltáře jsou dány květiny jako symbol úcty a radosti. Věřící se právě u nich společně modlí k Bohu. Zajímavostí je, že např. v Hradčanech na Prostějovsku byly tyto dny také spojeny s hledáním Ječmínka, který byl (a stále je) považován za ochránce Moravy. (Vyhlídal, 1906)

Konec letních měsíců je pak spojen především s tzv. dožínkami. Po žních, kdy se sklízí obiloviny, slaví hospodáři dožatou. Hanáci upletou věnec, který je spleten obilnými klasy a květinami. V dávných dobách byl tento věnec vyvěšen v síni u stropu. Úkolem hospodyně bylo obstarat dostatek jídla. (Lolek, 2010) Jednalo se především o koláče, které byly hruškové, makové nebo tvarohové. Nahoře nechybělo „posypátko“, tj. drobenka. Také se pekli chleba a režňáky, což jsou kruhové placky, a to osolené a pokmínované. (Mátlová, 2003) Hospodář se pak staral o dostatek pití, především však nesmělo chybět pivo. V tento den se hodovalo, jásalo a tančilo. Pro žence to byl obrovský svátek, jídlem a pitím se v tento den nešetřilo. (Lolek, 2010) V Kroměříži, která se nachází ve Zlínském kraji, probíhá každoročně dožínkový průvod městem. V čele jede kočár, tažen koňmi, který řídí krajský hospodář, a za ním jde krojovaný průvod. V popředí nesmí chybět onen dožínkový věnec. Průvod prochází postupně městem. Na závěr pak doputuje na náměstí, kde je vystavena zemědělská technika, a to jak současná, tak i historická. Folklorní soubory zde mají vystoupení, ale nejedná se jen o hanácké folklorní soubory. Po vystoupení je věnec předán hospodáři a je vyhlášena cena o nejlepší regionální potravinu.

2.3 Podzim

Na Hané se slaví hody, které jsou buď císařské nebo „*maly hode*“, jinak také nazýváno hodky. Císařské hody jsou nazývány po Josefu II.⁷, který hody určil na třetí říjnovou neděli. Toto datum však nebylo určující pro všechny obce. V některých obcích a osadách lidé hody slavili na sv. Martina. Hodky neboli maly hode, se konají v den patrona kostela či kaple. Jak již samotný název vypovídá, jedná se menší variantu klasických (císařských) hodů. Ty se slavily celý týden (neděle–pátek). Poté ještě následovaly pohodky, které byly přímo v neděli. Hanáci při hodech zpívali písně, tančilo se, zabíjel se vůl nebo jalovice, na Hané též nazýváno hodule. V Olomouci na trzích se prodával rozmarýn, který děvčata následně dávala chlapcům za klobouk. Pokud chlapec nedostal rozmarýn, dal si jej sám. (Vyhlídal, 1906) V současné době jsou „hodky“ slaveny nejčastěji od pátku do neděle. Pátek a sobota jsou dny naplněné hudbou a tancem. Velmi často se v oblasti Hané využívá dechové hudby. V neděli je pak slavena mše svatá a nabídnuto hodové posezení na návsi. Nechybí ani doprovodný program a bohaté občerstvení.

Mezi tradiční zpívané písně pak můžeme zařadit například ty, jež zmiňuje Vyhlídal ve své knize Rok na Hané. (1906, s. 61)

*Dež só hode,
tož só hode,
podme stará
do hospode.*

Nebo:

Oj, hode, hodečke, debeste bévale decke!

2.4 Zima

Svátek sv. Mikuláše spadá dle kalendáře na 6. prosince. Tradičně se však slaví již v předvečer jeho svátku. Po vesnici chodí Mikuláš se svou družinou, tj. andělem a čertem. Děti jsou ve svých domovech a netrpělivě, spolu se svými rodiči či blízkými, vyhlíží Mikuláše. Ten obchází příbytky, zvoní na dveře a čeká, kdo mu otevře. Děti pro něj mají připraveny písničky a básničky, které mu s radostí zpívají a recitují. Tento popis je typický pro dnešní

⁷ 1741–1790

dobu, ale podobnou formu měla mikulášská nadílka již dříve. Po setmění chodil Mikuláš po vesnici společně s andělem a čertem. Podobou se jednalo o biskupa, na hlavě měl mitru a na těle košili. Dětem rozdával křížaly či sušená jablka. Děti, které v tento den nemohly být doma, postavily před dveře talíř či botu, aby byly stejně tak obdarovány. (Vyhlídal, 1906) V Bojanovicích na Kroměřížsku, chlapani závodili v tzv. práskání na Mikuláše, což spočívalo v chození po vesnici s pasteveckými biči. (Mátlová, 2003)

Štědrý den, který slavíme 24. 12., byl na Hané plný tradic a zvyků. Pastýři dávali dívkám březové pruty, pokud se dívka do jara zazelenal, tak se daný rok měla ona dívka vdát. Mezi další tradice patřilo házení střevícem, na jaké straně byla špička boty, z té přijde ženich. Hospodáři pak nalévali do 12 ořechových skořápek vodu, ve které do rána voda nebyla, v tom měsíci mělo být sucho. Ženy říkaly dětem, ať se postí, aby viděly zlaté prasátko. Pokud se tak nestane, přijde Šperecht, osoba s nebozecem v ruce, který mlsným dětem provrtá břicho. Tato tradice se vyskytovala v Lobodicích na Přerovsku (Vyhlídal, 1906). V Nezamyslicích, bylo zvykem ještě na počátku tohoto století, že po vesnici chodil obecní pastýř, s rohem, společně se svojí manželkou. Chodili po domech, kde pastýř pásal dobytek a vysloužili si tak různé pochutiny, jako křížaly či oříšky. U toho zpívali známé koledy. (Mátlová, 2003)

V dnešní době se Štědrý den slaví v některých rodinách velmi podobně, ale v jiných se může zcela lišit. Zajímavostí je například typické zdobení vánočního stromku. Tento zvyk se rozšířil až v 19. století. Zprvu se zdobil cukrovím nebo výrobky ze dřeva. Skleněné ozdoby se prosadily až v pozdějších letech. Dnes v našich domácnostech lidé lijí olovo, hází papuči nebo rozkrajují jablka, aby věděli, zda budou šťastní a zdraví v příštím roce. (Blokša, 2021)

Pro toto období jsou typické koledy. Jan Poláček ve své knize Lidové písně z Hané (1968, s. 11), některé z nich uvádí.

1. *Narodil se Ježíšek,*

kópíme mu kožíšek.

/:Hodně dlóhé, chlupaté,

aby mu byl po pate:/:

2. *Narodil se Kristus Pán,*

Kópíme mu tulipán.

/:Pěkné, hodně voňavé,

až mu pude do hlave. :/:

Třetím podstatným svátkem, je masopust, doba hodování a zábavy. Na Olomoucku řečeno: Ostatke. V dávných dobách na Hané se děvčata i chlapani sešli na přástkách, tj. scházení se při draní peří nebo při předení lnu, a zpívali si písně (Vyhlídal, 1906). V některých obcích se ostatky slaví s právem, kdy úřad v čele se starostou předal chase právo soudit a udržovat pořádek v obci. V Morkovicích, ve Zlínském kraji, ale také i v dalších obcích na Hané, je

zvykem pochování basy. Znamená to, že masopustní veselí končí a začíná doba postní. Basa se položila na černou plachtu a jako na pohřbu u ní započali zpívat. Poté někteří muži zvedli basu, jako rakev a obcházeli s ní kolem hospody. (Mátlová, 2003)

3 Lidová píseň

Lidovou píseň můžeme definovat takto: „V širším smyslu slova nazýváme lidovou písní každou píseň jakéhokoliv původu, která se ujala a zpívá v lidu, tj. v širokých vrstvách hlavně zemědělských. (Horák, 1946, s. 53)

Mezi prvotní autory, kteří měli zájem o lidové písně, je např. Johann Gottfried Herder, který žil na přelomu 18. a 19. století. Ve své knize „*Stimmen der Volker in Liedern*“ (1772), popisuje přínos slovanské kultury, a tuto kulturu také velice oceňuje. V našich zemích, jsou to jména jako Jan Jeník z Bratřic, Václav Hanka, J. V. Čelakovský, všichni tyto autoři, měli o lidovou hudbu zájem a chtěli lidové písně zachovat. (Valový, 1969)

U lidové písně docházelo v průběhu let k proměně. K této proměně docházelo v oblasti melodie a textového rozvržení, ale také například v rámci rytmu a zkracování či opačné tendence, tj. prodlužování písně. Lidové umění nám pomáhá poznat historii našeho národa. Zde tedy myšleno slovenského i českého. Lidová píseň oslavuje práci člověka, zaměřuje se na jeho život, ale také je spojena s událostmi našich krajů či vztahy člověka a přírody. Lidová hudební kultura na našem území je charakteristická pro svoji melodičnost a jednoduchost. Můžeme se také potkat s odlišností krajových zvyků. Na našem území dělíme lidovou píseň na dva větší celky (západní a východní). Mezi západní řadíme Čechy a západní Moravu⁸. Do východní části řadíme Lašsko, Slovácko a Valašsko. (Herden, 1992)

Některé prvky lidové hudby, jsou přejaty z jiných kultur, především tedy z polských a ruských. Tyto národy zařazujeme do indoevropské jazykové rodiny, konkrétně pak do větve jazyků slovanských. Podobná lidová kultura se pojí i se zeměmi jako Rusko, Polsko, Slovensko nebo Maďarsko. Každá z výše zmíněných zemí má své typické znaky lidové hudby. Ruská lidová píseň se vyznačuje nepravidelností taktů, vzestupnou dynamikou a opakováním veršů. Charakteristickým rysem je také tzv. zápěv a dopěv. Zápěv se týká jednoho verše a zpívá ho zpěvák, postupně se později přidává sbor. Opakovaný poslední verš se nazývá dopěv. Rytmus nemá větší diferenciaci od moravských a českých písní. Ruské lidové písně rozdělujeme na taneční (durové) a písně citové až pochmurné (mollové). (Mrkos, 1946)

Polská lidová hudba se nevyznačuje vícehlasem jako píseň ruská, nýbrž jednohlasem. Zpěv je velmi často doprovázen hudebníkem hrajícím na housle. Písně jsou převážně durového charakteru. Melodie také není nikterak složitá, ovšem nalezneme zde výjimky melodicky složitějších skladeb. Taneční charakter se projevuje i zde, písně jsou často doprovázeny součástí taneční performance. (Paschalov, 1955)

⁸ Právě do této oblasti řadíme i oblast Hané.

3.1 Specifika lidové písně na Hané

Obyvatelé Hané jsou, podle lidových písní, klidní, mají dobré srdce a také jsou výjimeční pro svoji pohodovou povahu.

Lidovou píseň na Hané můžeme charakterizovat jako jednoduchý nápěv s pravidelnými frázemi. Rozsah písní povětšinou nepřekračuje oktávu a tóny se nesou směrem vzestupným i sestupným. Tempo je pomalé a mírné. Některé písně ovšem přecházejí z volnějšího tempa na dynamičtější, a to především u písní tanečních. Rytmus je pravidelný a poněkud jednoduchý. Jazyková stránka je silně propojena s nařeční formou, která je popsána výše. Dle obsahu lze písně rozdělit na lyrické a epické. Lyrické písně jsou odrazem života lidí na Hané, jedná se jak o písně milostné, kde se zpívá o lásce, tak o písně žertovné. Epičnost se odráží ve světských a taktéž v náboženských písních. (Poláček 1966)

Jan Poláček (1966) rozděluje zastoupení lidových písní ve 4 formách. Jednodílná forma, dvoudílná forma, která má již oproti první dvě části, kdy se jedna z nich opakuje. Vícedílné formy jsou charakteristické více melodickými částmi a poslední je forma nepravidelná.

Hlavním úkolem lidové hudby na Hané byl doprovod tance. Na Prostějovsku se objevoval princip předzpěvování. Jedná se o formu, kdy tanečník předzpívává píseň a instrumentální hudba ji poté opakuje a následně dohraje. Nástroje, které doprovázely taneční páry, byla např. píšťala (později vystřídána dudy nebo klarinety), dále zde byly využity housle, nebo basa. Cimbál se na Hané využíval zřídka.

Základ hanáckého lidového umění je spojen s rodinným prostředím. Od narození děti slýchávaly ukolébavky od svých rodičů či prarodičů. Ti dětem poskytovali první seznámení se zpěvem a tvořili tak první zásobníky lidových písní. Nemalý vliv měla i společnost, kdy se písně zpívaly při práci venku i doma. Písně se tak zpívaly za každé příležitosti. Důležitou součástí společenského života byly také taneční zábavy, protože právě zde se konaly přehlídky a soutěže hudební lidové tvorby. Lidová tvorba měla největší význam pro lidi žijící na venkově, protože právě ona byla součástí společenského života a tento společenský život jim tudíž poskytovala. Městský lid si tvořil písně sám, avšak ne v takové míře jako lid na venkově. (Poláček, 1966)

Mezi sběratele lidových písní na Hané lze zařadit Františka Sušila, který sesbíral Moravské národní písně. Ty rozřazuje na písně: posvátné, dějpravné, písně o lásce, svatební písně, písně o rodině, písně při zaměstnání, písně o vojně, písně hospodné, písně žertovné, obřadné a pořadné. U každé písně nalezneme taktéž místo (město), z kterého daná píseň pochází. (Smetana, 1998)

Mezi další významné sběratele patří Dr. Jan Poláček, který sesbíral písně z Hané, a to z Prostějovska a z Kojetínska. Zde je rozřazení na písně obřadní a ukolébavky. Ve druhé kapitole se jedná o písně taneční, které se dělí na taneční hry, výzvy k hudebníkům, figurální tance a ostatní tance. Dále jsou zastoupeny písně milostné a žertovné, historické, vojenské a rozpravné. (Poláček, 1966)

3.2 Metodická práce s lidovou písní v mateřské škole

Mateřskou školu lze popsat jako historicky ověřenou instituci, ve které probíhá předškolní vzdělávání. Pod tímto pojmem je možná představa budovy, která se skládá z odborníků věnujících se dětem předškolního věku. Zde se právě naplňují cíle, které dětem předáváme pomocí nabízených činností. (Syslová, 2019) Právě jednou z nabízených činností, může být také práce s lidovou písní, učení se o lidových písních a tím možnost předávání chápání tradic a zvyků dané kultury.

V mateřské škole jsou využívány různé výukové metody, díky kterým pedagog dosahuje edukačních cílů, včetně hudebních. Skalková (2007) rozděluje výukové metody na slovní (mluvené slovo), názorně – demonstrační (pozorování předmětů, demonstrace obrazů) a praktické (přímý styk s předměty).

Jak uvádí Lišková (2006), hudební činnosti dětem předáváme díky zpěvu, pohybu, poslechu nebo díky hře na instrumentální nástroje. Různorodá aktivita umožňuje prožívat hudbu a rozvíjet tak hudební dovednosti v zábavném prostředí. Tyto činnosti můžeme využít i k práci s lidovou písní. Tím, že se děti učí lidové písně, se mohou seznámit s tradiční českou kulturou, procvičí si paměť, sluchové vnímání a rytmické schopnosti.

Lišková (2006) zdůrazňuje, že zpěv je stejně důležitý jako řeč, jedná se totiž o přirozený projev naší lidskosti. Neúčast zpěvu v našem životě, má negativní dopad na naše fyzické, ale i psychické zdraví. Právě díky zpěvu se učíme správnosti dýchání, zlepšuje kvalitu dětské řeči. Důležité využívání zpěvu mj. u dětí trpících koktavostí (balbuties) či hyperaktivitou (zde je pak značné snížení napětí a neklidu). Zpěv by neměl být v mateřských školách opomenut, je zcela zásadní jeho zařazování do každodenních aktivit. Motivace je v mateřských školách nepostradatelnou součástí, právě pedagogem zahráná nebo zazpívána písnička může tuto motivaci splňovat nejlépe. Přístup, podání písně a pochvala za dobře odzpívanou píseň je dalším vhodným aspektem úspěšné aktivity. Cílem pedagoga je tedy naučit děti píseň a povzbudit je k tomu, aby zpívat chtěly a mohly dosahovat tak vlastních prožitků. V druhé podobě může motivace být ve formě příběhu, rozhovoru, obrázků nebo hádanek. Důležitým aspektem při

zpěvu je také správně zvolená píseň. Dbáme tedy na tónový rozsah, rytmickou a melodickou obtížnost, na hudební formu a obsah dané písně, a to vše s ohledem na fyziologický vývoj dětí. Pedagog by měl, u nácviu písň, dodržovat některé zásady:

1. Být pro děti vzorem, protože předškolní děti se učí zpívat nápodobou.
2. Neučit děti text a melodii odděleně.
3. Spojit zpěv s pohybem, hrou na tělo nebo instrumentálními nástroji.
4. Opakovat naučené písně. Dojde tak k lepšímu zapamatování.

Další činností, jenž je využitelná v mateřské škole, je hudebně pohybová výchova. Již od útlého věku je pro dítě pohyb nepostradatelným pro jeho následný vhodný vývoj. Rozvíjí rytmické cítění u dětí, prostorovou orientaci, motoriku a koordinaci pohybů. V rámci hudebně-pohybových činností lze dětem nabídnout aktivity jako: pohybové hry, chůzi, běh a skoky, pohybovou improvizaci či pohybové ztvárnění písni, hru na tělo. Při hře na tělo je vhodné využívat tleskání, pleskání, podupy, ťukání prstů atd. Tyto aktivity podporují rytmický zážitek a propojení hudby s pohybem. (Lišková, 2006)

Využití instrumentální hry, popisoval již Komenský (1947), a to ve své publikaci Informatorium školy mateřské. Zde uvádí, že již dětem ve dvou letech, by se měly předávat hudební nástroje, a to pro rozvoj melodie a harmonie. Díky instrumentální hře u dětí rozvíjíme jemnou motoriku, koordinaci pohybů při manipulaci s nimi, nebo také sluchové vnímání. V oblasti instrumentální hry se často setkáváme s nástroji Orffova instrumentáře, které se rozdělují na nástroje rytmické a melodické. V mateřské škole se převážně setkáváme s rytmickými nástroji, které jsou jednodušší pro následnou manipulaci. Mezi ně můžeme zařadit: bubínek, tamburínu, drhlo, triangel, činely, rolničky nebo zvonky. Mezi melodické nástroje řadíme: xylofon, metalofony a zvonkohry. Tyto nástroje využíváme zřídka, a to převážně k doplnění zvukomalby. Při práci s nimi je důležité dbát na správně zvolené nástroje ve vztahu k charakteru písně. Např. zvuky činelu nebo triangu využívat u písni, kde se objevují dlouhé tóny, naopak u písni s rychlou rytmikou volíme nástroje jako ozvučná dřívka nebo bubínek. Práce s hudebními nástroji není vhodná pouze k vytváření příjemného prostoru pro dítě, ale zároveň podporuje motorické a hudební nadání. Zásady při práci s nástroji v mateřských školách:

1. Seznámit děti s nástroji, a to především s manipulací.
2. Doprovázet písně pouze zažité a naučené.

3. Rozdělit děti na skupiny, a to takovým způsobem, že jedna zpívá a druhá hraje. Samozřejmě skupiny poté vyměnit.
4. Cvičit každý nástroj samostatně.

Poslech hudby obklopuje nejen děti, ale také dospělé. Hudbu posloucháme z různých médií a při různých příležitostech, ať se jedná o živou nebo reprodukovanou formu. Živou hudbu předává dětem sama paní učitelka, a to svým zpěvem, o kterém je již zmiňováno výše. Samozřejmě tento typ hudby lze využít i při návštěvě divadla nebo při poslechu různých sborů, které mohou mateřskou školu navštívit. Reprodukováná forma může být poskytována prostřednictvím různých technologických zařízení, jako jsou reproduktory nebo přehrávače. Jezároveň potřebné zajistit také kvalitní zvukové podmínky pro děti. Poslech hudby, nemusí být ovšem jen pasivní, kdy děti sedí a poslouchají, ale také aktivní. Aktivní poslech hudby může být propojován např. s pohybovou výchovou, pohybovou improvizací nebo při činnostech jako je kreslení či odpočinek. Právě při kreslení mohou děti vyjadřovat své dojmy a pocity z hudby. Poslechem hudby můžeme u dětí rozvíjet představivost, rozvoj paměti a myšlení. Tyto aktivity bychom neměly opomíjet ve vzdělávacím programu mateřské školy a díky tomu zprostředkovávat dětem svět hudby a umění.

4 Metodologie bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je vypracování metodických listů, které mohou být součástí výuky v mateřské škole a mohou tak sloužit k rozvoji lidové kultury, tradic a zvyků na Hané či k obohacení dovedností dětí v jiných regionech. Součástí jsou tedy písně, kterými jsem se inspirovala v knihách Jana Poláčka *Lidové písně z Hané I. a II. díl*. Notové zápisy k těmto písním jsou vytvořeny autorkou v notačním programu MuseScore 4.

Metodické listy obsahují hudební a nehudební cíle, časovou dotaci, doporučený věk, potřebné pomůcky, motivaci a postup práce při nácviu písní. Jsou vytvořeny pro děti předškolního věku, tj. 3–6 let a jsou užitečným nástrojem pro pedagogy. Díky těmto listům mohou pedagogové plánovat a realizovat hudbu v rámci vzdělávacího programu v mateřské škole. Metodické listy jsou speciálně vytvořeny právě pro děti předškolního věku s odpovídajícími metodami dle věku dětí. Zvolené metody jsou slovní (povídání si o dané tradici), názorně demonstrační (ukázka obrázků) či praktické (samotný nácvik písně a aktivní účast dětí při hře).

Důležité je brát v potaz individuální potřeby a odlišnosti dětí při realizaci těchto metodických listů. Pedagog by měl být schopen přizpůsobit aktivity tak, aby vyhovovaly každému dítěti a podporovaly tak jeho zájem.

5 Návrhy metodických listů

V následující části této práce jsou konkrétně popsány metodické listy, které přibližují lidové tradice a zvyky na Hané pomocí lidových písní. Cílem těchto metodických listů je tedy děti naučit tyto tradice a zvyky, k čemuž je využita právě písňová forma jako jedna z možných inspirací pro děti při poznávání regionu.

5.1 Metodický list, Hody

Téma: Hody

Hudební cíl: rozvoj rytmu, rozvoj poslechu, porozumění, koordinace pohybu s hudbou

Nehudební cíl: paměti, rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru

Organizační forma: frontální, skupinová

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Věk: 4–6 let

Pomůcky: Orffovy nástroje, hudba, klavír, jídlo, sukňe, interaktivní tabule (počítač) na videoukázku

Časová dotace: 35–40 minut

Motivace: Paní učitelka přijde do třídy, na sobě může mít sukni, která bude znázorňovat hanácký kroj a v ruce bude mít „jídlo“. Pustí polkovou dechovou píseň (Škoda lásky apod.) a bude tančit. Po ukončení písně se posadí, představí se jako hanácké děvče a vysvětlí dětem, co jsou hody. Děti mohou sedět na koberci.

Průběh:

1. Seznámení s tancem

Děti seznámíme s tancem polka (video). Poté se děti společně s paní učitelkou naučí tento tanec, který se obvykle tančí na Hané. Jako první děti naučíme taneční kroky, každý bude tančit sám za sebe. Stojíme v prostoru třídy, a to tak, aby děti viděly na paní učitelku. Opakujeme několikrát za sebou, a to na hudbu nebo slovní projev.

2. Návčik písně a tanečních kroků

Následně budeme děti učit i text a melodii písně, k tomu lze přidat i výuku kroků:

Dež só – jeden přísun doprava

hode = druhý přísun doprava

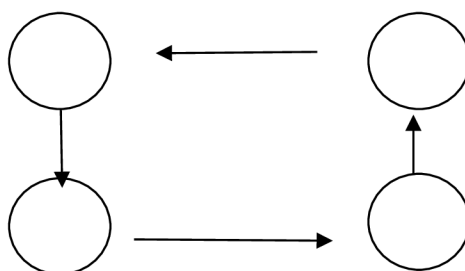
tož só = přísun doleva

hode = přísun doleva

Tímto způsobem lze pokračovat dále v rámci celé první sloky. Jeden úsek bezprostředně opakujeme dvakrát po sobě.

3. Tanec ve skupině

Děti mohou zkusit tančit ve čtyřech dvojicích, ostatní se budou dívat, následně se vystřídají, předejdeme tak úrazu. Děti se pohybují tanečními kroky ve směru šipek.

Obrázek 3: Tanec ve dvojicích (vlastní zpracování)

Na závěr si můžete v mateřské škole vytvořit své vlastní hody. Je potřebné určit muzikanty, hospodyně a tanečníky. Muzikanti mohou hrát na Orffovy nástroje a zpívat. Hospodyně budou roznášet „dobré jídlo“ a tanečníci budou tančit. Vznikne nám tak slavnostní hodový průvod, který se objevuje v mnoha vesnicích na Hané. Na závěr je vhodný odpočinkový čas. Děti si mohou lehnout na koberec a relaxovat. Vy, jako pedagog, můžete dětem vyprávět, co všechno dnes zažily.

Dež só hode, tož só hode

mf *f*

Dež só hode tož só hode, podňe chlapani do hospode tra-la la tra-la la tra-la la la budem tam do rá-na,

9
tancovat Ho-lá-ňa hoja, ho-ja.

Obrázek 4: notový zápis Dež só hode, tož só hode (vlastní zpracování)

5.2 Metodický list, Vánoce

Téma: Vánoce

Hudební cíl: rozvoj rytmu, rozvoj poslechu, porozumění

Nehudební cíl: paměti, rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru

Organizační forma: frontální, skupinové

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktická

Věk: 3–6 let

Pomůcky: Claves, bubínek, tamburína, triangl, olovo, jablko, papuče, Betlém

Časová dotace: 40 minut

Motivace: S dětmi si představíme tradice, které jsou typické pro Vánoce (lití olova, krájení jablka, házení papučí). Ukažte dětem obrázky, videa apod. Také je seznámte s tím, proč Vánoce slavíme. Poselství Vánoc není pouze o dárcích, ale i o narození Ježíška v Betlémě. Dětem ukažte i Betlém, aby věděli, jak může vypadat.

Průběh:

1. Seznámení s textem

Sedíte v kruhu, pusťte pláč miminka. Poté se děti ptáme: „*Co to bylo?*“ Děti odpovídají a dále paní učitelka říká: „*V Betlémě na seně narodil se Ježíšek.*“ Děti se ptáme, kdo se narodil a kde se tedy narodil. „*Společně se teď naučíme písničku, kterou můžeme společně zazpívat Ježíškovi, aby už neplakal.*“

2. Instrumentální hra

Píseň budeme doprovázet za pomoci Orffových nástrojů. Nachystejte si bubínek, claves, triangl, tamburínu. Děti si zkusí zahrát na nástroje, aby věděly, jak znějí. Následně si každá skupina zkusí svůj doprovod. Ostatní nástroje se položí na zem.

Na první dobu každého taktu hraje bubínek. Triangl zní pouze na první dobu a každý další pátý takt. Ozvučná dřívka hrají na čtvrtovou dobu každého taktu a tamburína na první dobu každého dalšího třetího taktu (příloha č. 1).

Poté, co si s dětmi zkusíte instrumentální doprovod, tak spojíte dvě skupiny a budou hrát spolu. Claves + bubínek, tamburína + triangl. Na závěr hrají všechny děti na svůj nástroj. Při učení doprovodu doprovázejte děti svým zpěvem, tak si budou postupně ukládat slova písně. Pokud děti chtějí, mohou si zkusit zahrát na ostatní nástroje, zjistí tak jejich zvuk. V tomto případě můžete nechat nástroje v kruhu a postupně si je děti mohou vyzkoušet. Následně si

s dětmi zkuste některé tradice, jako je lití olova, krájení jablka či pouštění lodiček ve skořápce (příloha č. 2).

Vondráši, Matóši

Vondráši, Ma - tóši, víš - li co se sta - lo Ej, ej, ej, ej, v Betlémě. Vem dode přebíraj
VBe-tlémě, na seně narodil se ná - hlo. Ej, ej, ej, ej na seně.

⁹
a do Betlé - ma hy - baj

Obrázek 5: notový zápis Vondráši, Matóši (vlastní zpracování)

5.3 Metodický list, Masopust

Téma: Masopust

Hudební cíl: rozvoj rytmu, rozvoj poslechu, rozvoj hudebně-pohybových činností

Nehudební cíl: porozumění, paměti, rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru

Organizační forma: frontální

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Věk: 3–6 let

Pomůcky: interaktivní tabule nebo počítač (videoukázka), papírové krabice – kostičky, „jídlo“, claves, ingredience na buchty

Časová dotace: 30 minut

Motivace: Dětem můžete pustit video: Chaloupka na vršku, jak to bylo o masopustu. Následně si video můžete rozebrat, s dětmi si poté uděláte podobný masopustní průvod.

Průběh:

1. Seznámení s písní a tanečními kroky

S dětmi stojíte v kruhu. Paní učitelka říká: *Jedno, dvakrát nakročím* – udělá dva kroky dovnitř kruhu. *Po třetí se dokolečka zatočím* – otočí se. Opakujeme i s dětmi, a to víckrát za sebou. Poté zkuste kroky na hudbu, v mezihře se pohupujte v kolenou a ruce mějte v bok. S dětmi si poté zahrajete na masopustní průvod, při kterém budete zpívat i následující píseň.

2. Masopustní průvod

Nachystejte si domečky z krabic volně po prostoru, společně s dětmi. Na plech si dejte jídlo, které budete jako hospodyňka nabízet masopustnímu průvodu. Udělejte průvod, v čele bude medvěd, stačí vzít plyšového medvěda do ruky. Některým dětem dejte Orffovy nástroje, budou znázorňovat muzikanty v průvodu. Ostatní děti budou tančit a zpívat. K domečkům postavte hospodyně (dítě). Průvod bude chodit kolem domečků, budou hrát na nástroje a bude hrát hudba, děti zpívají také. Po zastavení písně, se zastavíte u domečku, kde bude nachystaná hospodyně a bude průvodu nabízet jídlo. Poté si společně zatančete na píseň *Jedno, dvakrát nakročím*. Kdo má nástroj hraje na něj, kdo nemá, vytvoří kruh a tančí. Děti si nástroje mohou vyměnit.

3. Pečení buchet

Také zkuste s dětmi upéct buchty nebo koblihy, které neodmyslitelně patří k masopustnímu veselí. Recepty najdete na internetu, ale pokud byste chtěli zaručený recept, vložím jej zde:

Ingredience: ½ kg mouky, ½ l mléka, 2 žoutky, ½ kávové lžičky soli, 5 lžic cukru, 6 lžic oleje

Postup: Mouku vysypete do misky, uděláte důlek, do něhož vložíte kvasnice, zalijete mlékem a cukrem. Poté vzejde kvásek, přidáte ostatní ingredience, řádně promíchejte a tzv. vybouchejte těsto a nechte kynout.

Jedno, dvakrát nakročím

Obrázek 6: notový zápis Jedno, dvakrát, nakročím (vlastní zpracování)

5.4 Metodický list, Smrtná neděle

Téma: Smrtná neděle

Hudební cíl: rozvoj rytmu, rozvoj poslechu

Nehudební cíl: porozumění, paměti, rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru

Organizační forma: frontální, skupinová

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Věk: 3–6 let

Pomůcky: noty, Morena, hůl, staré oblečení na Morenu, sláma, vejce

Časová dotace: 25 minut

Motivace: S dětmi si sedněte do kruhu a seznámte se s danou tradicí. Co je to Morena, proč se vyrábí a vynáší do rybníka. Poté si společně s dětmi můžete Morenu vyrobit. Postačí vám sláma, staré oblečení, vyfouklé vejce, dřevěná tyč (příloha č. 3). Poté se s dětmi naučíte písničku, kterou si zazpíváte při odnášení Moreny.

Průběh:

1. Hra na tělo.

Společně budeme doprovázet píseň hrou na tělo.

Půlová nota = plesk o stehna

Osmínová nota = tleskání rukama

Čtvrt'ová nota = dupnutí

Během hry na tělo doprovázejte děti svým zpěvem. Děti si tak postupně zapamatují text písně a k nim i daný pohyb.

2. Vynášení Moreny

S dětmi můžete jít na procházku a vypustit tak Morenu do rybníka (po předchozí domluvě s obecním úřadem či jiným majitelem pozemku). Během toho, si můžete prozpěvovat píseň, kterou jste se naučili v MŠ.

Smrtná neděle

Tlesknutí

Plácnutí

Dupnutí

Soprán

1. Smrtná nedě - le, kde klíče da - la? Dala sem je, da - la květné nedě - li.
 2. Květná nedě - le, kdes klíče děla? Dala sem je, da - la květným pondělkům.
 3. Květný ponděl - ku, kdes klíček poděl? Poděl sem je poděl, zeleným štvrt - kům.
 4. Zelený štvrt - ku, kdes klíče poděl? Poděl sem je, poděl, svatýmu Ji - ři.
 5. Svatý Jiří stal, ze země vodmy - kal. Aby rástla tráva, tráva zelená

Obrázek 7: notový zápis Smrtná neděle (vlastní zpracování)

5.5 Metodický list, Jízda králů

Téma: Jízda králů

Hudební cíl: rozvoj rytmu, rozvoj poslechu

Nehudební cíl: porozumění, paměti, rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru

Organizační forma: frontální, skupinová

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Věk: 4–6 let

Pomůcky: polínka, pilka na dřevo, dětské nákladní auto, kolečko, trakař, pytel, míč, lano, papírový kůň, pentle nebo krepový papír

Časová dotace: 1 hodina v prostorách MŠ, 1 hodina v prostorách zahrady

Motivace: Vytvořte si vlastního koně, stačí z papíru nebo kartónu. Poté ho děti ozdobí pentlemi. Následně dětem povíte, že se naučíte písničku, kterou si společně zaspíváte při průvodu Jízdy králů. Tento průvod si vytvoříte společně v MŠ (příloha č. 4).

Průběh:

1. Návčik pohybu

S dětmi se naučíte pohyb k písničce, který máte vypsany zde:

Chodí králka, chodí král, nemá koni ani kráv = točíme se v kruhu, na druhé opakování otočíme strany

Déte ji, má matičko na užečku másla = předvádíme bicí, dvakrát nahoru, dvakrát dolů

Aby se ji, aby se ji, ta huběnka spásla. = tleskáme (1 takt = 4 tlesnutí)

Opakujeme víckrát dokola pro lepší zapamatování.

2. Pohybová hra

Poté si s dětmi můžete zahrát hru na krále. Díky této hře si děti ukotví text písně.

Pravidla hry: Děti jsou v kruhu, v klubíčku se zavřenými očmi. Jedno dítě chodí kolem kruhu a říká: „*Chodí králka, chodí král nemá koně ani kráv.*“ Po skončení věty si vybere jedno dítě, které pohladí po zádech. Stojící dítě říká: „*Nemáte koně nebo krávu?*“ Sedící dítě si vybere svoji vlastní odpověď. (nemám, ale mám...) Po skončení věty, začnou běhat kolem kruhu a snaží se sedící dítě chytout stojící.

3. Pro děti si nachystejte hanácký trojboj. Na zahradě udělejte 3 stanoviště.

A. Řezání polínka – stačí malé polínko a pilku, děti si tak aspoň vyzkouší řezání dřeva.

B. Vezení obilí na trakaři – pokud nemáte trakař, může být kolečko nebo dětské nákladní auto. Na to položte malý pytel s trochu obilí, které děti musí dovézt do určeného cíle.

C. Hod míčem na cíl.

Při těchto aktivitách si dobře zvolte umístění, aby pedagog viděl na všechny zúčastněné. Pokud budete hanácký trojboj volit při pobytu venku, máte k dispozici dalšího pedagoga, což je zde vnímáno jako vhodné doporučení.

Děti si rozdělte do 3 skupin. Pokud se jedná o smíšenou třídu, skupinu dětí složte ze starších i mladších dětí. Po hanáckém trojboji, si můžete společně opět na závěr zazpívat píseň, kterou jste se naučili.

Chodí králka, chodí král

The image shows two staves of musical notation in G major and 2/4 time. The first staff contains the first eight measures of the melody, with lyrics: "Chodí králka, chodí král, nemá koni, ani kráv. Dé - te ji, má matičko na užečku másla". The second staff starts at measure 9 and contains the next four measures, with lyrics: "aby se jí, aby se jí, ta huběnka spásla".

Obrázek 8: notový zápis Chodí králka, chodí král (vlastní zpracování)

5.6 Metodický list, Dožínky

Téma: Dožínky

Hudební cíl: rozvoj rytmu, rozvoj poslechu

Nehudební cíl: porozumění, paměti, rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru

Organizační forma: frontální, skupinová

Metody: slovní, názorně demonstrační, praktické

Věk: 3–6 let

Pomůcky: „jídlo“, stůl, klasy obilí, květiny, drát, věnec, počítač nebo interaktivní tabule (videokázka), klavír

Časová dotace: 35 minut

Motivace: S dětmi si vyrobíme věnec, který je pro tento zvyk typický. Budete potřebovat věnec ze slámy, klasy obilí, nejlépe ze pšenice a nějaké květiny, které můžete najít na procházce. Klasy obilí pomocí drátku připevníte na věnec a dozdobíte květinami.

Průběh:

1. Dožínkový průvod

Věnec si vezme paní učitelka do ruky, vytvořte zástup i s dětmi a za zpěvu písně pochodujte po třídě.

2. Dramatizace dožínek

Děti rozdělíme na dvě skupiny (kluci x holky). Děvčata budou mít nachystané „jídlo“ na stole a budou z nich hospodyňky, kluci budou tzv. ženci. Střídavě budou opakovat text po paní učitelce.

„Panímámo naša, ženci dó, ženci dó, večere je na úhló.“ = říkají děvčata

„Panímámo naša otevřte, otevřete, i večeru nám přineste.“ = říkají chlapci

Chlapci si sednou na zem a děvčata je pohostí svým jídlem. Následně si písničku zazpíváme i s klavírem při hostině.

3. Návštěva zemědělského družstva

Pokud má daná mateřská škola v blízkosti zemědělské družstvo, nabízí se zde návštěva tohoto areálu. Děti se zde seznámí se stroji, které jsou důležité při práci na poli. Pokud tato možnost není, můžeme si téma přiblížit formou videa.

Panímámo naša

Obrázek 9: notový zápis Panímámo naša (vlastní zpracování)

5.7 Metodický list, taneční hra Otěké, Káčo

Téma: taneční hra Otěké, Káčo

Hudební cíl: rozvoj rytmu, rozvoj poslechu

Nehudební cíl: porozumění, paměti, rozvoj hrubé motoriky, orientace v prostoru

Organizační forma: frontální, skupinová

Metody: slovní, praktické

Věk: 3–6 let

Pomůcky: „jídlo“, stůl, klasy obilí, květiny, drát, věnec

Časová dotace: 30 minut

Motivace: Stůjte v kruhu, dětem můžete dát do ruky dešťovou hůl, či podobný zvukový nástroj. Posílejte si ho v kruhu, kdo drží nástroj v ruce, ten mluví. Dětem položte otázku např. „Jak se dnes mají apod. Naladíte se tak na tuto činnost.

Průběh:

1. Taneční hra

S dětmi si stoupněte do dvou řad, nejlépe tak, aby jedna řada byla tvořena děvčaty a druhá chlapci. Samozřejmě vše je potřebné opravit dle počtu dětí v daný den. Zahrajete si hru, bude to taková forma hry na honěnou.

Na píseň budete dělat následující pohyb:

Otěké = jeden krok doprava

Káčo = jeden krok doleva

Otěké = houpání v kolenou

Honí tě = jeden krok doprava

Kócór = jeden krok doleva

Divoké = houpání v kolenou

Káča otěká, co může, kócór, jo chetit nemůže = držíme se za ruce a pohupujeme se

Po těchto slovech se první dvojice z obou řad začne honit. Chlapec začne honit dívku, jakmile ji chytne, zařadí se zpět do řady. Poté se celá píseň opakuje, dvojice se mění. Píseň zpívejte, děti se postupně přidávají.

2. Reflexe

Poté si udělejte reflexi písně. Můžete si opět vzít dešťovou hůl a děti se ptát na otázky, týkající se obsahu, melodie písně a pocitů dětí při zpívání. Může se jednat o otázky typu: „Jak jste se cítili při této hře? Co vám bylo příjemné/nepříjemné? O čem se v písni zpívalo? Byla smutná, nebo veselá?“

Otěké, Káčo

Obrázek 10: notový zápis Otěké, Káčo (vlastní zpracování)

Závěr

Lidové tradice a zvyky jsou součástí našich životů. V současné době je právě lidová kultura opomíjena již v mateřských školách, což nepřímo souvisí i s velmi častým opomíjením v rámci rodinného prostředí. Tento metodický materiál spolu s teoretickým základem tak může vést k motivaci dalších pedagogů otevírat podobná témata. Zároveň lze také vhodně vybranými metodickými listy snadněji dosáhnout větších a propojenějších znalostí u mladší generace. Právě neznalost, nebo menší znalost, lidových tradic v rámci jejich regionální oblasti může být v budoucnu určitou překážkou a problematikou při chápání některých dějů v přírodě, chování společnosti či zachování se v určitých situacích. V *Rámcovém vzdělávacím programu (RVP)*, konkrétně v oblasti *Dítě a jeho svět*, je doporučena nabídka realizace společných slavností i v rámci zvyků a tradic. Je tedy nutné, abychom se nebáli jako pedagogové tradice a zvyky zařazovat i do třídního vzdělávacího plánu.

V dnešní době se děti častěji setkávají s pojmem Halloween nebo svátkem sv. Valentýna, což není zřejmě nepřipustné, avšak je zcela vhodné, aby děti znaly také svátky, zvyky a tradice české (vynášení Zimy či vodění medvěda). Bohužel zde dochází k oné problematice, kdy část dětí nezná podstatu jednotlivých tradic či neumí vysvětlit důvod jejich slavení. Nesetkávají se ve svém běžném životě s lidovými písněmi dané oblasti, protože se již obvykle nejedná o „atraktivní“ žánr hudební sféry. A taktéž se vytrácí i prostor pro jejich zařazení v rodinném životě (dříve např. při práci, ukolébavky...).

Cílem bakalářské práce bylo vytvoření metodických listů, a to na základě teoretických informací z použité literatury týkající se lidových tradic na Hané a práci s lidovými písněmi v mateřské škole. Na základě teorie bylo zjištěno, že lidové tradice a zvyky lze předávat dětem v mateřských školách za pomoci hudebních činností. I proto byly vytvořeny metodické listy, které obsahují vybrané lidové písně a jsou zhotoveny pro následnou práci s nimi. Zároveň jsou koncipovány takovým způsobem, aby daný pedagog mohl využívat pouze část metodického listu či vybrané prvky z něj. Dílčím cílem bylo, aby dané metodické listy mohly být využitelné v mateřských školách, ale také, aby tyto metodické listy byly pro pedagogy srozumitelné. Tím byl naplněn cíl kvalifikační práce.

„V nápěvech některých lidových písní a v melodiích některých největších skladatelů se ozývá táž prostomyslnost a radost, která duši povznáší až k branám ráje“

Otto František Babler

Literatura

AUTOR NEUVEDEN. *Rok na Hané*. Olomouc: Agriprint s.r.o, 2023. ISBN 978-80-87091-99-9.

BARTOŠ, František. 1895. *Dialektologie moravská*. Brno: Matice moravská, Díl 2., Nářečí hanácké a české.

BEČÁK, Jan Rudolf; POSPĚCH, Pavel a ŠALÉ, František. *Lidové umění na Hané: lidová kultura hmotná*. Velká edice Společnosti přátel vesnice a malého města. Boskovice: Albert, 1997. ISBN 80-85834-43-X.

HERDEN, Jaroslav. *Hudba pro děti*. Praha, 1992. ISBN 80-7066-522-x.

HORÁK, Jiří. *Naše lidová píseň*. Praha, 1946.

Já, písnička 2: zpěvník pro žáky základních škol. II. díl, Pro 5.-9. třídu. 3. vyd. Cheb: Music Cheb, 2002. ISBN 8085925029.

JELÍNKOVÁ, Zdenka. *Lidový tanec na Hané a v přilehlých oblastech: druhy hanáckých tanců, vzájemné vztahy mezi tanci v jednotlivých územích Hané, vazby a vztahy historické*. Olomouc: Okresní kulturní středisko, 1991. ISBN 80-85077-96-5.

KOMENSKÝ, Jan Amos a HENDRICH, Josef. *Informatorium školy mateřské*. 3. vyd. Praha: Topičova edice, 1947.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-293_6.

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Dr. Josef Raabe, s. r. o, 2006. ISBN 80-86307-26-3.

LOLEK, Jakub. *Rok v naší chalupě*. Praha: Janua, 2010. ISBN 80-86859-12-5.

MÁTLOVÁ-UHROVÁ, Ludmila. *Lidové tance a taneční hry z Hané*. Vyd. 2. Prostějov: Duha, 2003.

MIKYSKOVÁ, Markéta a František JORDÁN. *Lidové obyčeje na Hané*. Vyškov: muzeum Vyškovska, 1999.

Moravské národní písně. 5. vyd. [Praha]: Argo, 1998. ISBN 80-204-0757-X.

MRKOS, Zbyněk. *Ruská lidová píseň: její poměr k moravskoslovácké písni*. Brno: Nakladatelství Rovnost, 1946.

PASCHALOV, Vjačeslav Viktorovič. *Chopin a polská lidová hudba*. Přeložil Miloslava

POLÁČEK, Jan. *Lidové písně z Hané I*. Brno, 1966.

POLÁČEK, Jan. *Lidové písně z Hané II*. 1968.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

SMETANA, Robert. *Moravské národní písně*. Argo/Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0757 - x.

SYSLOVÁ, Zora; BURKOVIČOVÁ, Radmila; KROPÁČKOVÁ, Jana; ŠILHÁNOVÁ, Kateřina a ŠTĚPÁNKOVÁ, Lucie. *Didaktika mateřské školy. Řízení školy*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-276-6.

VALOVÝ, Evžen. *Úvod do studia lidové písně: pro posl. ped. fak.* Brno, 1969.

VENCÁLEK, Jaroslav. *Haná a horní Pomoraví: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: Olza, 1997. ISBN 80-86082-01-6.

VYHLÍDAL, Jan, 1906. *Rok na Hané*. Praha.

Internetové zdroje

AUTOR NEUVEDEN. 2022. *Hanácký kroj* [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://kosir-kostelec.webnode.cz/hanacky-kroj/>

AUTOR NEUVEDEN. 2023. *Lidová kultura* [online]. [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/lidova-kultura/lidova-kultura-v-cr/pojem-a-cleneni/>

BABLER, Otto František. *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/52375-otto-frantisek-babler-v-napevech-nekterych-lidovych-pisni-a-v-melodiich/>

BLOKŠA, Lukáš. *Den plný tradic, 24. prosinec. Znáte je všechny?* [online], [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.hanackyvecernik.cz/spolecnost/zajimavosti/den-plny-tradic-24-prosinec-znate-je-vsechny>

LUKEŠ, Miroslav. *Na té naše Hané* [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: https://pesnicky.orava.sk/noty/vyhľadavanie?view=song&layout=attachment&id=12069&attachment_id=12070

Seznam tabulek

Tabulka č. 1, (vlastní tvorba).....	9
-------------------------------------	---

Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa regionu Haná	8
Obrázek 2: Zavazování šátku (Bečák, 1941)	11
Obrázek 3: Tanec ve dvojicích (vlastní zpracování)	27
Obrázek 4: notový zápis Dež só hode, tož só hode (vlastní zpracování)	27
Obrázek 5: notový zápis Vondráši, Matóši (vlastní zpracování).....	29
Obrázek 6: notový zápis Jednó, dvakrát, nakročím (vlastní zpracování).....	30
Obrázek 7: notový zápis Smrtná neděla (vlastní zpracování)	32
Obrázek 8: notový zápis Chodí králka, chodí král (vlastní zpracování)	34
Obrázek 9: notový zápis Panímáno naša (vlastní zpracování)	35
Obrázek 10: notový zápis Otěké, Káčo (vlastní zpracování)	36

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Instrumentální doprovod k písni Vondráši, Matóši
- Příloha č. 2: Ukázka pouštění lodiček ve skořápce
- Příloha č. 3: Ukázka Moreny
- Příloha č. 4: Ukázka vyrobeného koně

Přílohy

Příloha č. 1: Instrumentální doprovod k písni Vondráši, Motóši

Vondráši, Matóši

The musical score is written in 2/4 time and consists of two systems of four staves each. The instruments are Bubínek, Triangl, Claves, and Tamburína. The first system covers measures 1 through 8, and the second system covers measures 9 through 16. The Claves part features a rhythmic pattern of eighth notes with accents, while the other instruments play a simple melody of quarter notes.

System 1 (Measures 1-8):

- Bubínek:** Quarter notes on a single pitch.
- Triangl:** Quarter notes on a single pitch, with rests in measures 2, 3, 4, 6, 7, and 8.
- Claves:** Rhythmic pattern: quarter note with accent, eighth note with accent, eighth note with accent, quarter note, quarter note, eighth note with accent, eighth note with accent, quarter note, quarter note.
- Tamburína:** Quarter notes on a single pitch, with rests in measures 2, 3, 4, 6, 7, and 8.

System 2 (Measures 9-16):

- BB:** Quarter notes on a single pitch.
- Trgl.:** Quarter notes on a single pitch, with rests in measures 10, 11, 12, 14, 15, and 16.
- Clv.:** Rhythmic pattern: eighth note with accent, eighth note with accent, eighth note with accent, quarter note, quarter note, eighth note with accent, eighth note with accent, quarter note, quarter note, eighth note with accent, eighth note with accent, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note.
- Tamb.:** Quarter notes on a single pitch, with rests in measures 10, 11, 12, 14, 15, and 16.

Příloha č. 2: ukázka pouštění lodiček ve skořápce

Příloha č. 3: ukázka Moreny

Příloha č. 4: ukázka vyrobeného koně

